

51-2

ERENDOM VAN:
VOGELWERKGROEP

V O G E L W E R K G R O E P D E K E M P E N

SECRETARIAAT:

Ludy en Rob Aarts, Wagenmaker 30, Veldhoven. (tel.040-531773)

PENNINGMEESTER:

Wim van de Voort, Kruisstraat 75, Reusel. (tel.04976-1759)
Gironummer: 3675103 voor contributies en donaties.

Jan Wouters, Lindestraat 6, Reusel. (tel.04976-2391)

Gespreksleider.

Geert Sanders, Kruisstraat 48, Reusel. (tel. 04976-1205)

Publiciteit.

Frank Neijts, v. Speykstraat 16, Eindhoven. (tel. 040- 432469)

Algemeen coördinator.

Jacques van Kessel, Evestraat 18, Veldhoven. (tel. 040-531211)

Algemeen.

Archief Vogelwerkgroep de Kempen:

Broedvogels: Tom Heijnen, Jan Sluijtersweg 26, Eindhoven.
(tel. 040-114873)

Niet-broedvogels: Lex Peeters, Marialaan 26, Reusel.
(tel. 04976-2271)

Organisatie, bestuur en activiteiten van de VWG "De Kempen"

Echte bestuursproblemen heeft onze VWG in de loop der tijden nauwelijks gekend. Hoewel er ieder jaar wel een bestuurslid opstapte was het meestal vrij eenvoudig daar een vervanger voor te vinden. Dit jaar lagen de zaken echter wat anders: Jacques wilde althans een deel van zijn taken neerleggen. Van begin af is hij de man geweest die de touwtjes in handen hield. Hij was altijd van allerlei zaken op de hoogte, zowel formeel als informeel. Daarbij had hij ook buiten de werkgroep allerlei kontakten die het werk van de VWG ten goede kwamen. Kortom, Jaques was de centrale figuur binnen onze VWG. Juist die verantwoording die zo veel tijd kost en vooral energie wilde hij wel eens kwijt en terecht!

Daar het binnen het huidige bestuur niet mogelijk bleek een opvolger voor hem aan te wijzen, zochten wij hem daarbuiten. Peer Bussink werd benaderd, deze heeft het terdage overwogen en besloot toen het niet te doen. We zijn blij dat hij die taak niet te licht heeft opgenomen en goede redenen had het verzoek te weigeren. Peer, misschien een volgende keer?

Bij het zoeken naar een oplossing bleek ons al gauw dat, hoewel onze VWG zeer actief is en op velerlei terrein werkzaam is, het bestuurlijk nogal onoverzichtelijk was. Er was voor niemand een vaste taakomschrijving en in geval van nood kon je altijd nog 531211 bellen. Daar dat nummer van nu af aan voor andere zaken dan problemen beschikbaar is, was goede raad duur. We hebben het echter goedkoop trachten op te lossen:

Een aantal van Jaques werkzaamheden werden verdeeld over de overige bestuursleden en ik ben weer tot het bestuur toegetroden om een soort algemeen koördinator te worden. Wat dat allemaal inhoudt zal verderop blijken.

Daar we een actieve groep willen blijven leek het ons raadzaam al die taken en activiteiten eens fatsoenlijk op papier te zetten. Nu weet iedereen die hieronder vermeld staat waar hij zich wel of niet aan te houden heeft. Bovendien is het dan voor een evt. opvolger veel gemakkelijker een taak over te nemen. Hij weet dan precies wat hem te wachten staat. Ook voor het bestuur is het zo overzichtelijker, in geval van nood weet men precies wie waar verantwoordelijk voor is.

We onderscheiden 2 duidelijke hoofdtaken in de VWG.: bestuurlijke en niet-bestuurlijke.

I. Allereerst de bestuurlijke:

Voor het gehele bestuur (zonder aanzien des persoons) geldt dat zij:

- zich bezighouden met het programma voor het komende jaar en eventueel volgende jaren,
- de ontwikkelingen in de, vooral Brabantse, ornithologie op de voet volgen,
- het ledenbestand zowel kwalitatief als kwantitatief in de gaten houden,
- uit moeten kijken naar eventuele opvolgers en
- zo vaak als mogelijk vergaderingen bijwonen om van alles op de hoogte te blijven.

Gaan wij dat bestuur ontleden dan zijn er een 6-tal taken te verdelen:

1. Voorzitter. Hij leidt de vergadering, introduceert sprekers en is goed op de hoogte van wat er in de vergadering gaat gebeuren. Dit blijft Jan Wouters doen.
2. Algemeen bestuurslid (tevens sekretariaat). Is belast met de zakelijke dingen:
  - versturen uitnodigingen,
  - bijhouden ledenadministratie,
  - " donateurslijst,
  - verzending Blauwe Klauwier,
  - verzorging koffie e.d. op vergaderingen,
  - postadres v.d. VWG.,
  - bespreking binnengekomen post op vergaderingen.

Rob en Ludy deden dit al gedeeltelijk en gaan dit nu samen doen.

3. Algemeen bestuurslid (tevens algemeen koördinator).

- Hij: - stimuleert en evt. begeleidt allerlei activiteiten binnen de VWG,
- stelt de agenda samen voor de bestuursvergaderingen,
- houdt contact met alle commissies, sub-commissies e.d. binnen de VWG,
- moet handelend op kunnen treden zodra er zich problemen voordoen.

Kortom: de Grote Bemociaal en aangezien ik dat toch al vaak was, zal ik dat vanaf nu min of meer "officiëel" zijn. Dit houdt ook in dat al die verschillende commissies (zie onder) in geval van activiteiten (vergaderingen, acties e.d.) contact zoeken met mij!

4. Speciaal bestuurslid. Hij:

- ontvangstadres van tijdschriften, verslagen e.d.
  - houdt contact met de diverse ACJN-afdelingen,
  - houdt contact met de " IVN- "
  - houdt contact met SEB,
  - is voorlopig nog steun en toeverlaat van de algemeen koördinator.
- Aangezien Jaques dit allemaal al deed is dat baantje geknipt voor hem.

5. Speciaal bestuurslid (publiciteit):

- Hij: - koördineert alle zaken die de VWG naar buiten toe in een goed daglicht kunnen stellen: tentoonstellingen, excursies en lezingen voor mensen buiten de VWG, krantenartikelen etc. Dit houdt niet in dat hij het allemaal zelf moet doen! Hij is alleen de verantwoordelijke man.

Geert Sanders is bereid dit te gaan doen.

6. Penningmeester:

Da's niet zo moeilijk, hij behoert de poen en zal proberen hiervan regelmatig verslag uit te brengen. Omdat we nu ook donateurs hebben (dus meer geld) zal dat vaker zijn dan 1 x per jaar zoals voorheen. Speciale taak is het vervolgen van wanbetalers: hij zal er voor proberen te zorgen dat vóór 1 april van het lopende contributie-jaar eenieder heeft betaald.

Jan Heesters heeft dit 2 jaar uitstekend gedaan, maar moet dit wegens tijdgebrek opgeven. Jan, vanaf deze plaats en namens de hele werkgroep hartelijk dank voor je uitstekend werk! We begroeten dan meteen de "coming man", Wim v.d.Voert. Wim, welkom in het bestuur en als er iets niet duidelijk mocht zijn, dan klop gerust aan bij ons en ook Jan zal er geen bezwaar tegen hebben je te helpen.

III. De niet-bestuurstaken:

1. Redactie Blauwe Klauwier.

- redactie binnengekomen artikelen,
  - verzorging vaste rubrieken,
  - zoeken naar kopy, foto's, tekeningen etc.
  - typen, stencillen en in elkaar zetten.
- Dit blijven Jaques, Jan W., Rob, Ludy en Frank doen.

2. De meeste VWG'ers werken wel mee aan al die tellingen en inventarisaties, zoals daar zijn (metvde verantwoordelijke personen):

- plassentellingen (Rcb)
- bokentellingen (Tom)
- roofvogeltellingen (Hans)
- soortenonderzoek (Nachtzwaluw, uilen bijv.) (Goert)
- SOVON (Tom)
- evt. nieuwe tellingen en inventarisaties, zoals nu voor het Streek-
orgaan Kempenland bijv. (Frank).

Omdat in het verleden verslaggeving van deze tellingen nogal eens achterwege is gebleven of erg traag ging, zal daar één persoon verantwoordelijk voor zijn. Omdat dat goed samengaat met het algemeen koördinatorschap zal ik dat gaan doen. Data voor tellingen, verslagen, ideeën, problemen e.d. aan mij doorgeven!!

3. Milieugroep.

- Onderhoudt contacten met milieuorganisaties (BMF, Milieugroep Kempenland e.d.),
- blijft op de hoogte van recente ontwikkelingen, bijv. d.m.v. een knipselarchief,
- vooral veel interne contacten met archief, alg. coördinator en tellingengroep (i.v.m. soortenonderzoek of inventarisaties),
- contact met dergelijke mensen in de ACJN en evt. andere VWG's.

Marco gaat dit begeleiden.

4. Archief.

- zoeken naar gegevens binnen en buiten de werkgroep,
- gegevens ordenen en toegankelijk maken,
- aktiveren en helpen bij gebruikmaking archief.

Lex verzorgt het niet-broedvogelarchief en Tom het broedvogelarchief.

5. Dia-archief.

- ordenen (samenstellen series bijv.) van bestaandedia's,
- zoeken naar nieuwe dia's die van belang kunnen zijn,
- goed toegankelijk maken van dit archief.

Dit blijft in goede handen bij Geort.

6. Nestkastengroep.

- (laten)maken en in orde houden van nestkasten,
  - inspekteren,
  - verslaggeven, (1 x per jaar)
  - zoeken naar nieuwe mogelijkheden (plaatsing, speciale soorten e.d.).
- Jan Wouters blijft dit coördineren.

7. Kap-kommissie.

- organisatie kapakties (gereedschap, soep, medewerkers),
- speuren naar nieuwe objekten.

Verantwoordelijke personen blijven Rob, Paul en Christ.

Uit dit alles blijkt wel dat een flink aantal leden van onze VWG wel ergens actief in zijn. Da's heel mooi! Voor al die lui die hun naam hierboven niet hebben aangetroffen: dat is beslist geen schande, een goed lid is ook diegene die regelmatig op de vergaderingen komt. Maar overweeg toch eens het volgende:

- is er geen enkele activiteit waaraan je mee zou kunnen helpen?
- stuur a.u.b. je waarnemingen op naar Lex en/of Tom!
- heb je leuke dia's voor het dia-archief?
- schrijf eens een artikel voor d'n Blauwe Klauwier!
- denk en praat mee in de leden-vergaderingen!
- bestuurs- en redactievergaderingen zijn openbaar!

Kritiek is welkom, graag zelfs maar doe het positief!

Vragen en/of opmerkingen over dit artikel kun je kwijt bij

Frank.

HUBERTUSVIERING TE ULVENHOUT.

Dit jaar werd de Hubertusviering te Ulvenhout voor de 5^e maal door de gelijknamige stichting georganiseerd. Op het programma stond o.m. een slippjacht, een tentoonstelling, een kleidui-
venschietwedstrijd en demonstraties van jachthoornblazen en demonstraties van het valkemiersbedrijf.

Vooral om dit laatste togen Uw verslaggevers en de oud-VWG-er Paul Moers tesamen naar Ulvenhout, wat bij Breda ligt.

De organiserende stichting had voor een informatief programma-boekje gezorgd, wat hoofdzakelijk doch niet alleen, aandacht aan het jachtgebeuren besteedde. Aan de gehete manifestatie werd door vele plaatselijke en landelijke verenigingen meegewerkt. Op de tentoonstelling waren naast de K.N.N.V., I.V.N. en W.N.F. enkele stands die louter betrekking op de jacht hadden. Getoond werden ondermeer oude jachtattributen.

Nadat Duitse en Belgische jachthoornblazers verschillende deuntjes hadden laten klinken startten de valkeniers. Zij waren afkomstig uit 't wildpark Gangelt in het Rodenbachtal. Dit ligt + 5 km. bij Sittard over de grens.

Bij de valkerij kent men de z.g.n. "hoge vlucht" en de "lage vlucht". Bij de eerste zoekt een hond het wild; als hij iets bemerkt dan staat hij, waarop de valkenier de vogel in de lucht laat gaan en die daar dan cirkels gaat draaien. De hond stoot het stuk wild op, zodat de vogel zich daarop kan stoten. Deze werkwijze heet "aanwachten".

Bij de "lage vlucht" kan men eveneens met een hond het wild opstoten. Een tweede mogelijkheid is om met de Fret Konijnen uit de pijpen te doen komen, waar de vogel dan op af gaat. Drijvers kunnen eveneens het wild los maken.

Alleen de lage vlucht werd gedemonstreerd. Hiertoe bood men een dood Konijn aan een lang touw. Deze prooi verborg men, en door plotseling aan het touw te trekken, kwam dit binnen het gezichtsveld van de roofvogel. Dat was in dit geval een Havik. Onmiddellijk vloog hij van de vuist af en greep ("sloeg") het Konijn. Een adembenemend schouwspel.

De valkeniers toonden ook het z.g.n. loerdraaien. Uit hun tas haalden ze een stuk vlees wat ze op de loer vast bonden. Deze slingerden ze rond. Aldus lokt men de vogel.

Zolang de jachtvogels nog niet volleerd zijn, zitten ze nog aan een vlieglijn vast. In Ulvenhout kreeg een losvliegende Havik enkele appetijtelijke tamme ganzen in het oog. Om trammelant te voorkomen, besloten de valkeniers de demonstratie toen maar te beeindigen.

Enkele Nederlandse collega's toonden ten slotte hun Slechtvalken. Door fotografen en filmers werd van deze mogelijkheid om beide soorten vast te leggen gretig gebruik gemaakt.

Het was voor ons echt de moeite waard geweest, om die zondagmiddag (22 okt.) in Ulvenhout door te brengen.

Ties Jacobs en Paul Dobbelaar.

Cap Gris Nez, sept et huit octobre milleneufcentsoixantedixhuit.

Met een aantal lieden, niet fanaticke vogelaars, brachten Tom en ik 'n week-einde door te Cap Gris Nez. Reeds bij aankomst, zaterdagochtend ca. 11.00 uur liet het weer zich van zijn fraaiste kant zien: zonnig en warm en nauwelijks wind (uit het zuiden). In het blote bastje werden dan ook de tenten opgezet, hetgeen op de gevoelige plaat werd vastgelegd (voor het nageslacht). Vol goede moed en met de zon in de bol vertrokken enkelen van ons meteen naar het tenten bouwen richting Cap. Edoch, daar ervoeren wij de schaduwzijde van deze prachtige, haast windstille dag: aan zeevogels een groot gebrek! Met veel getuur en gestaar konden wij een 13-tal Jan van Genten, ca. 165 Zwarte Zeeëenden en enkele 10-tallen Eiders ontdekken. Af en toe vloog een Drieteenmeeuw voorbij en warempel nog 'n Zwartkopmeeuw.

Dit gebeurde allemaal zo tussen 12.30 en 15.30 waarna wij gezelschap kregen van de rest van ons gezelschap (die dus wat later gearriveerd waren). Met z'n twaalven zaten we nu onze, door de Hollandse herfst, verkilde boten te koesteren in de Franse soleil. Af en toe werden onze ingedutte oren gewekt door een "djuub" van overtrekkende Vinken of het opgewekte "tiglit" van kleine troepjes Putters. Voor de meesten onder ons dus interessante vogels genoeg, maar Tom en ik dachten met weemoed aan de pijlstormvogels en de jagers van het jaar daarvoor! Doch, op het punt van weggaan, had de Grijze Neus ook voor ons "echte" vogelaars een verrassing in petto: een melodicus "ticjuu" verraadde de komst van een IJsgors en even later fladderde hij boven onze hoofden.

De avond werd in gepaste dronkenschap doorgebracht in de Wissantse gelegenheden, halverwege bekroond met een degelijke maaltijd en beëindigd met een kampvuur (van de gaslamp) en een slaapmutsje. Om 12 uur ging iedereen onder zeil en er werd die nacht geen kou geleden.

Omdat die slaapmutsjes goed gewerkt hadden werden we de andere ochtend bepaaldelijk niet vroeg wakker. Hoewel, Paul wist om 8 uur getent uit te strompelen, vergat hoe hij terugmoest en (slaap-)wandelde daarom naar de Grijze Neus. Onderweg had hij 'n alleraardigste ontmoeting met een Zwarte Wouw boven de duinen. Naar zijn eigen zeggen had hij reeds na enkele minuten de moed opgegeven om de Vinken en Spreuwen te tellen die naar Engeland gingen, het waren er tienduizenden! Eenmaal aan de Cap aangekomen zag hij nog steeds grote aantallen zangvogels een kiezen en daartussen warempel 'n klubje van 28 Turkse Tortels die linea recta krijtrotsen koersten!

Van Zeevogels zag hij weinig, maar 2 Sneeuwgorzen vergoedden dit gemis. Pas tegen tienem vertrokken Tom en ik van de camping, ook te voet. Ook wij zagen onderweg grote aantallen zangvogels langs de duinen trekken, waaronder Geelgorzen, Putters en 'n Europese Kanarie. Een scherp "tsik" verraadde aanwezigheid van een oude bekende en jawel, een tweetal Grote Gele Kwilken vlogen laag over het strand. Twee Tortels deden de zomerse temperatuur alle eer aan. Vlakbij de Cap zonk ons de moed in de schoenen en besloten we eerst een groot glas bier te gaan nuttigen. Vanuit het café zagen we nog 'n Zwarte Stern, maar dat was alles.

Op de Grijze Neus was het inmiddels gezellig, iedereen weer bijeen, de koffie ging rond en het was nog steeds verukkelijk weer. Nu, de kijker op statief en maar loeren. Helaas, af en toe wat sterns, enkele Drieteenmeuwen, meer een Zwartkopmeeuw, zelfs een Zeeoet en enkele Jan van Genten, c'était tout! Wat later eindelijk sensatie! Een Grote Jager, niet te ver weg zodat iedereen hem goed kon zien! Vlakdaarop nog een jager, die wat verder vloog maar als Middolste gedetmineerd kon worden. Nog even paniek toen een aalscholver zeer dichtbij kwam, zó dichtbij dat hij bijna "ontsnapte". Een snelle blik, een goede kijker en jawel 't was een Kuifaalscholver!

Nou, daar bleef het wel bij: weinig zeevogels, maar prachtig weer en een gezellig klubje mensen. Ook wel eens leuk!

Frank.

J A A R V E R S L A G 1978.

Hierbij een verslag van de belangrijkste werkzaamheden van onze vogelwerkgroep. Eerst de bestuurszaken. Vlak voor de vakantie trad Frank Neijts af als voorzitter, een nieuwe kandidaat werd niet gevonden, maar Frank werd opgevolgd door Jan Wouters die als gespreksleider zou fungeren. Het niet-broedvogelarchief welke in beheer was van Frank werd overgedragen aan Lex Peeters en Pieter Wouters. Enkele leden kwamen met een discussiestuk over de werkgroep. Hierover zal een afzonderlijk verslag verschijnen van Rob Aarts. Op 9 september overleed Zr. Marie Silaska, wat een erg groot verlies was voor de werkgroep. Vooral deed zij veel voor de BL.Klauwier. De volgende zaken zijn nog niet afgehandeld: verslagen Malpie, Cartier, groot en kleinmeer, BMF vertegenwoordiger en kringlooppapier. Ook is er weer veel materiaal binnengekomen voor ons archief. (tijdschriften, verslagen). En nu de activiteiten:
Nestkastenproject Koningshof, (o.l.v. Jan Wouters)
Plassentellingen, (o.l.v. Rob Aarts)
Bekentellingen, (o.l.v. Tom Heijnen)
Roofvogeltrekteldag i.s.m. de ACJN. (o.l.v. Hans Cornelissen en Remy van Oosterhoudt.)
Internationale waterwildtellingen, RIN en SBB. (enkele leden)
SOVON winterproject. (o.l.v. Tom Heijnen)
Voorjaarsfenologie door Pieter Wouters.
Vogelweekend de Baest.
Vogelweekend de Utrecht.
Vroege zangvogel-landschapsexcursie naar de Mortelen.
Twee weekenden op Kempentocht.
Hydroexcursie o.l.v. Wim Jacobs en Rob Aarts.
Fietsexcursie naar de Groote en Liesselse Peel o.l.v. Wim Jacobs.
Voorjaarswandeling Zuid Limburg o.l.v. Wim Jacobs.
Wandeling Zuid Limburg en Belgische Voerstreek o.l.v. Wim Jacobs.
Fietsexcursie Belgische Kempen o.l.v. Mark Smets.
Excursie Diergeneeskundig Instituut Boxtel o.l.v. Dr. Voete.
Busexcursie Cap Griz Nes. (met ACJN afd. Tilburg)
Soortonderzoek (Kempen)Nachtzwaluw en Ransuil o.l.v. Geert Sanders.
Streekplan Kempenland. (loopt nog steeds)
Poot van Metz. (overleg BMF) door Marco Bakermans.
Vogelinventarisatie Horsten en Putten in Borkel en Schaft, door Rob Aarts en Tom Heijnen.
Stand op jachttentoonstelling Bladel.
Landelijke Korhoendertellingen van het RIN. (enkele leden)
Enkele dialezingen voor groepen. (diaserie van de vogelwerkgroep)
Zangvogelexcursie voor Natuur en Milieucentrum Schijndel o.l.v. Geert Sanders en Tom Heijnen.
Drie zangvogelexcursies voor Vogelvereniging Veldhoven. (Jacques)
Fotomateriaal voor het Nat. Hist. Museum Tilburg. (enkele leden)
Contacten V.W.C. Helmond over samenwerking.
Bijdrage verslag vogelstudie van de KNNV door Rob Aarts.
Bijwonen jaarverg. Cont.orgaan voor vogelstudie van de KNNV door Lex Peeters, Pieter Wouters en Tom Heijnen.
Kapkommissie:geen werkzaamheden wel veel overleg.(Paul Dobbelaar, Chris Tönissen en Rob Aarts)

Jacques van Kessel.

CONTACTORGAAN VOOR VOGELSTUDIE VAN DE K.N.N.V.

Oproep tot medewerking aan het broed- en trekvogelonderzoek 1979.

REGENWULP:

A.J. van Dijk, Ootmaandijk 1, 7975 PR Uffelte. Tel. 05215-331.

Na 1979 wordt het onderzoek naar het voorkomen van de Regenwulp in Nederland afgesloten, mede omdat de onderzoekingen van SOVON dit grotendeels gaan overnemen. De tellingen op de slaappleaatsen worden na 1979 op beperkte schaal voortgezet.

Gevraagd worden: waarnemingen met vermelding van datum, plaats, gedrag, tijd, bijzonderheden vanaf 1965 en belangwekkende uit de periode vóór 1965.

Algemene opmerkingen over jaarlijkse verschillen in doortrek, periode vandoortrek, getalsterkte en gebruik van slaappleaatsen.

Gegevens over slaappleaatsen liefst direct doorgeven. Data voor slaappleaats tellingen zijn 13, 20, 27, 30 april, 4 en 11 mei. (steeds 's avonds tellen of in de morgen daarop volgend)

GROTE GELE KWIKSTAART EN IJSVOGEL:

Gegevens uit Zeeland, N- en Z- Holland en Utrecht: P.L. Meininger Grevelingemstraat 127, 4335 XE Middelburg.

Overige gebieden: R. Kwak en T. Heijnen, Jan Sluijtersweg 26, Eindhoven.

Gevraagd: gegevens over verspreiding en biotoopkeus tijdens het broedseizoen. Hiervoor zijn enqueteformulieren verkrijgbaar bij bovenstaande adressen. Waarnemingen van de IJsvogel uit de rest van het jaar t/m juni 1978 en alle waarnemingen van de Grote Gele Kwikstaart.

Zie voor het creëren van kunstmatige nestgelegenheden voor de IJsvogel Het Vogeljaar 24 (4): 204-208.

GRAUWE GORS:

R. Meijer, woonark "Aythya" Rivierdijk 2^a, 3361 AP Sliedrecht.

Gevraagd worden gegevens over aantallen territoria, vooral als deze voor meerdere jaren bekend zijn, nieuwe en verlaten broedgebieden.

Voorts zijn gegevens over trek en overwintering van belang. Degegen die mee willen werken aan een oecologisch onderzoek worden verzocht hiervoor formulieren aan te vragen.

Namens de bewerkers;

B. Loos jr.

Minervaplein 6, 3581 XN Utrecht.

Deel 9 van de avifauna van Noord-Brabant.

Van de Schelde bij Bergen op Zoom vermeldt Snouckaert enige waarnemingen: een Dwergmeeuw op 8 mei 1903 en ca 50 eider-eenden op 11 april 1903. Bij diverse eendsoorten denkt Snouckaert aan ontsnapte exemplaren van de eendenkooien; de Kuifeend broedde misschien vanaf 1904 in het Meer en de Putten te Vlijmen. Het door Alberda genoemde ei van de Rosse Grutto bevond zich nog in het bezit van L.v.d.Bogaert, terwijl het geschoten wijfje, dat bij het prepareren een tweede bijna legrijp ei bij zich bleek te dragen, in de coll. Oudenbosch was opgenomen. Een dunbekwulp (niet uit Noord-Brabant) werd bewaard in de coll. van der Harten te Eindhoven. Snouckaert ontleende ook enige gegevens aan de aantekeningen van Albarda: broedgevallen van de Houtsnip te Moergestel, Hilvarenbeek, Schijndel en Diessen, en een broed-geval van de Poelsnip te Moergestel; deze laatste zou vroeger ook in de Peel gebroed hebben. Snouckaert beklagt zich enige malen over het ontbreken van etiketten in diverse Noordbrabantse vogelcollecties; de verzamelaars werkten hier blijkbaar allen voor zichzelf. Alleen L.v.d.Bogaert heeft Snouckaert nogal wat inlichtingen gegeven, terwijl Albarda waarnemingen ontving uit Cromvoirt en omgeving. Daarnaast staan als bron van inlichtingen de verzamelingen en waarnemingen van Engelse en Nederlandse valkeniers. De coll. van Dijk was in de tijd van Snouckaert reeds ondergedoken bij de familie. Koller en Albarda noemden de verzameling wel en zij hebben waarschijnlijk ook wel enige schaarse inlichtingen van de gebroeders F.e. B.van Dijk ontvangen. Hetgeen Snouckaert ontleend aan de aantekeningen van Albarda over de Houtsnip en de Poelsnip, betreft juist het gebeid Diessen-Moergestel- Hilvarenbeek-Schijndel, dat bij deze twee waarnemers behoorde: in de coll. van Dijk bevindt zich een Houtsnippenpaartje met drie jongen en een Poelsnip. Niet uitgesloten is het, dat de schaarse gegevens uit de rijke coll. van Dijk door L.v.d.Bogaert aan anderen zijn doorgegeven. Volgens Brouwer correspondeerde Koller met Albarda, L.v.d.Bogaert en A.en K. Th. Mollen (te Valkenswaard), terwijl Albarda en Snouckaert inlichtingen ontvingen van L.v.d.Bogaert. Albarda heeft mogelijk ook enige Brabantse gegevens ontleend aan de coll. Van Wikkevoort Crommelin te Haarlem, die vogels uit diverse provincies bevatte (zie Rose Spreeuw; Snouckaert). De coll. van Dijk is opgebouwd door de Heren B.E.A.van Dijk, geboren te Diessen 21-2-1826, overleden te St.Michielsgestel 12-9-1881, notaris, en zijn broer F.M.van Dijk, geboren te Diessen 8-12-1839, overleden te St.Michielsgestel 3-6-1878, candidaat notaris, Hun vader Norbert E. van Dijk, geboren te Diest in 1795, was burgemeester en secretaris van Diessen, waar hij in 1852 overleed. Beide broers waren preparateurs; dat in de literatuur de naam F.v.Dijk alleen genoemd wordt, kan het gevolg zijn van het feit, dat alleen Frans, die ongehuwd was, aan jachten deelnam en aldus meer contacten had met de andere jagers en verzamelaars, o.a. ook met L.v.d.Bogaert te 's-Hertogenbosch. Volgens de zoon van de notaris, A.J.M.vanDijk (1876-1935), zou de verzameling ca 2000 vogels hebben bevat. Zijn mededeling, dat na het overlijden van de preparateurs een gedeelte terecht was gekomen in het Instituut St.Lou@s te Oudenbosch, bewijst dat L.v.d.Bogaert een groot deel van de verzameling heeft overgenomen.

U U
VOOR U U GELEZEN
UJU

In "Die Vogelwarte" van mei 1978: twee artikelen over de herfst-trek van Kraanvogels in Mecklenburg (O-Duitsland).

Er werden gegevens van 18 jaren uit een periode van 27 jaren uitgewerkt, nl. 1934, 1939, 1943, en 1946-1960. Het totaal aantal Kraanvogels wat doortrok is in die periode vrij konstant gebleven : naar schatting 20.000 - 40.000 exemplaren. De rustplaatsen in het binnenland worden nu niet meer gebruikt. Ze zijn zonder aanwijsbare oorzaak in de steek gelaten.

De aantallen die van die rustplaatsen gebruik maakten, konden van jaar tot jaar zeer sterk schommelen. Zo werden er in 1934, 1947 en 1955 op de vroegere rustplaats "Müritzhof" meer dan 10.000 exemplaren op een dag waargenomen, terwijl o.a. in 1949 en 1954 hoogstens 2500 exemplaren op een dag werden geteld.

Om de verschillen in aantallen te verklaren, werden de doortrek-gegevens vergeleken met weergegevens. Het bleek dat niet zozeer de temperaturen bij de grond, maar vooral de temperaturen in de hogere luchtlagen tot 5500 m. van belang waren. Periodes met massale doortrek vielen steeds samen met een warme luchtstroming in de bovenlucht bij een rug van hoge luchtdruk. Blijkbaar maken de Kraanvogels gebruik van die voor hen gunstige stroming. Op die manier kunnen ze net vertrokken zijn voor een inval van koude polaire lucht.

De Kraanvogels moeten dus een zeer fijn ontwikkeld "weergevoel" hebben. Bij de vraag welke verschijnselen de inval van slecht weer vooraf gaan, kwam men op het idee van veranderingen in de langgolvlige radiostraling en veranderingen van het luchtelektrisch veld. Het laatste blijkt echter niet altijd te veranderen bij het passeren van een front. De langgolvlige radiostraling wordt wel steeds opgewekt door fronten.

Het gaat daarbij om elektrische ontladingen in labiele wolkenmassa's (vooral in onweer), die in korte stootjes (impulsen) langgolvlige elektromagnetische straling uitzenden. (Sorry voor deze ingewikkelde praat, maar de Kraanvogels schijnen erop te reageren. Jan) Die impulsstraling is meetbaar tot op 10.000 km.(!) en verandert een beetje naarmate het front dichterbij komt. Tijdens weer met een warme zuidwestelijke bovenstroming van een hogedrukgebied is er steeds weinig impulsstraling.

Die impulsstraling kan men pas meten sinds het begin van de jaren 50. Zodoende had men maar van een jaar met massale doortrek metingen van de impulsstraling nl. van 1955. Toch leverde dat al duidelijke aanwijzingen op. Het bleek dat dagen waarop de Kraanvogels massaal doortrokken in Müritzhof steeds gepaard gingen met een minimum aan impulsstraling. Ook in de jaren 1957 en 1958 (weinig doortrek wegens het ontbreken van een warme bovenstroming) viel de dag met de meeste doortrek, samen met een minimum aan impulsstraling. Het lijkt er dus op dat de Kraanvogels reageren op veranderingen in die impulsstraling. Alleen is het nog niet duidelijk of ze het minimum in die straling waarnemen of het toenemen ervan daarna, wat wijst op de nadering van een koufront.

De auteur: H.J. Deppe, wijst er dan ten slotte op dat het niet mogelijk is om vaste routes aan te wijzen waarlangs de Kraanvogels elk jaar vliegen omdat ze steeds de weg zullen kiezen met de voor hen gunstige warme bovenstroming. Dat lijkt een aannemelijke verklaring voor het feit dat ook hier, in de Kempen, het aantal doortrekkende Kraanvogels van jaar tot jaar sterk kan verschillen.

Jan Wouters

WAAR GEBEURD.

Het was al weer half mei 1978, en ik had de moed een vossenbouw met jongen te vinden alweer bijna opgegeven, Als ik er nog een kon vinden, dan zou dat toch wel binnen 14 dagen moeten gebeuren, anders zou ik er, om foto's te maken, niets meer aan hebben.

Het was een gewone dag midden in de week en ik zei tegen mijn vrouw, dat ik nog even op een oude bouw ging kijken, waar ik nog niet was geweest. Al jaren was deze bouw mij bekend en ieder jaar dat ik er kwam, waren verse sporen en een goede vosselucht tekenen van leven, hoewel ik nog nooit jonge vossen had aangetroffen. Dus ging ik daar weer naar toe, eerst door een stuk heide, daarna naar een groep vliegdennen, met daarin de bouw. Op het moment, dat ik de dennen inliep klonk de schreeuw van de moervos en schoot een groot jong de burcht in. Ik stond als aan de grond genageld en terwijl ik nog een beetje met mijn ogen stond te knipperen van wat zich daar in enkele seconden afspeelde, kwamen er nog twee jongen, die ook de burcht in wilden, tussen de dennen uit. Maar ik stond er zo dichtbij, dat ze me zagen en omdraaiden. Toen ben ik op een afstandje onder een den gekropen en wachtte af wat er zou gebeuren. Mijn geduld werd niet lang op de proef gesteld, 'n paar minuten later kwamen via een omweg de jongen de bouw in. Maar wat nu. Goede raad was duur. Het vossengezin was zich natuurlijk rot geschrokken, want van mensen hebben ze over het algemeen niet veel goeds te verwachten. Ik ging rustig naar huis, pakte mijn fotospullen en ben in de loop van de middag, toen naar mijn mening de rust op de vossenbouw was teruggekeerd, teruggegaan. In de buurt van de bouw zocht ik een goed plekje en kroop daar met wat camouflagemateriaal onder een den. De gedachte speelde maar steeds door mijn hoofd, dat ze misschien te veel geschrokken zouden zijn, en de moervos ze had meegelokt naar een andere bouw. In de buurt was alles rustig, geen teken van leven, alleen de aasvliegen vlogen in en uit de bouw. Na ongeveer twee en een half uur plotseling een beweging bij de meest belopen ingang van de bouw. En jawel hoor, daar kwam een prachtige jonge vos naar buiten. De adem stakte in mijn keel en ik durfde geen enkele beweging te maken, bang dat hij misschien iets zou horen. Maar na enkele minuten zekerer in mijn richting dacht hij toch dat er niets loos was. Hij was onbeschrijfelijk mooi en al bijna zo groot als een volwassen vos. In de resterende uren heb ik mijn eerste opnamen kunnen maken. Later toen hij weer onder was en ik geen licht meer had om te fotograferen, ben ik stilletjes en zeer voldaan naar huis gegaan. Die nacht heb ik bijna geen oog dicht gedaan, eindelijk was het dan toch gelukt. Ik heb nog twee volle dagen van dit mooie tafereeltje kunnen genieten en kunnen fotograferen. Toen was het de moervos teveel geworden en heeft ze haar jongen over kunnen halen mee te gaan naar een andere bouw, die ik toch weer heb kunnen vinden. Ik vond het echter beter het vossegezin nu maar met rust te laten. Ik had tenslotte drie dagen kunnen genieten en fotograferen en genoeg opnames gemaakt om er iets goeds tussen te kunnen hebben.

En nu een klein pleidooi voor de vos. Vijf jaar heeft het geduurd voordat ik een vossenbouw had gevonden, die waarschijnlijk de jagers niet wisten, want dan zouden de jonge vossen geen enkele overlevingskans hebben gehad. Als de heren jagers een bewonde bouw weten, gaan ze er met een paar man heen, graven de jongen uit en slaan ze dood.

Geen weidelijke bejaging dus voor de jonge vossen. Ik vind dit een lafhartige manier om vossen te bejagen, maar ja wie ben ik. Toegegeven, men kan op een gegeven moment niet teveel vossen in een veld hebben, daar moet de jager iets aan doen, maar dan wel op een weidelijke manier. Het is echter op het ogenblik bij het gros van de jagers zo, dat als hetbaan hen ligt, er geen enkele vos meer in de Nederlandse velden loopt. Sommigen worden stapelgek bij het horen van het woord vos wie zijn zij eigenlijk, dat ze een diersoort zomaar uit kunnen roeien.

Ik citeer nu uit "De Nederlandse Jager", 5 mei 1978.

"Wat wel mag, maar waarvan wij vinden dat we het niet moeten doen, is het uitgraven van vossenbouwen. De vossenbouw is in feite een klein lokaal natuurmonumentje en dient in stand te blijven."

Gelukkig zijn er toch ook nog jagers die meer begrip voor de natuur kunnen opbrengen, dan alleen maar te doden. Er zijn nog zo vele andere manieren om de vos te bejagen als dat nodig is. De jagers vergeten zeker dat de vos een hele belangrijke functie heeft in de natuur. Maar nee ze denken alleen maar aan hun hazen, fazanten en konijnen. Over de muizen (meer dan 50%), zieke dieren, kadavers, die de vos opruimt, daarwordt niet over gesproken. Zo zou ik nog wel een hele tijd door kunnen gaan.

Ik hoop dat er nog heel lang vossen in onze velden rond zullen lopen en dat wij er allemaal nog veel van kunnen genieten. Het is onbeschrijfelijk mooi om een vos onopgemerkt te kunnen bespieden en als ik er weer eens een heb gezien, heb ik een hele goeie dag. Helaas gebeurd dit niet al te dikwijls. De fazant of het konijn of wat dan ook gun ik hem van harte.

Jos Jaspers.

Winterkoning
Trogloodytes troglodytes

Hallochen, sind wir wieder! Wie gehtst? Gut? Na, denn geht es wieder los! Tja dat heb je met die goeie voornemens, verval je zelfs in het Oosterburens om onze held Ornithomaantje maar eens aan te halen. Iedereen dus een prima Ornithomaans 1979 toegewezen, maar nu vlug verder want er valt nog het een en ander te verhapstukken. Het venijn zit 'm in de staart! ('n prachtigornithomaans gezegde overigens!).

Op de afgelopen jaarvergadering van onze VWG zijn weer een aantal Ornithomanische eremedailles (wat waren ze mooi!) en dito faalcertificaten uitgereikt (wat waren ze lelijk!) en dat willen we nu bevoen publiek maken: Ornithomanische eremedailles gingen dit jaar naar:

- Wim Jacobs, onvermoeibaar (voor anderen: moeizaam) bezig onze leden iets bij te brengen over bodem, water, planten enz. van de Kempen en aanverwante streken. Naar hem is zelfs een "eenheid" vernoemd (als: Watt, Volt, Ampère etc.)! Wim, proficiat! (Heb je echt geen aandelen in een schoenfabriek?)
- Pieter Wouters en Lex Peeters. Zij zetten op voorbeeldige wijze de werkzaamheden aan het archief voort. Je had ze moeten zien blozen, de mallèrds!
- Jos Jaspers. Fanatiek fotograaf, maar nooit te beroerd ook een ander van zijn ervaringen te laten profiteren! Reeds diverse vermeldingen in het Vogeljaar maar nog steeds geen prijs! De redactie van dat blad een faalcertificaat wegens verrijking van de 3e graad als je weer geen prijs geven! Volhouwe Joske.
- Jacques van Kessel. Wegens talloze verdiensten voor de VWG. 't Is dat we van de redactie zo weinig ruimte krijgen, maar anders konden we een hele aflevering van "Ornithomania" aan jou wijden. Maar misschien doen we dat nog eens, maar laten we bidden dat het geen "in memoriam" zal zijn!
- Nee jongens, verder kwam er niemand voor in aanmerking.

Gelukkig kunnen we na al dit goeds weer normaal gaan doen, de Ornithomanische Faalcertificaten! Helaas kon ook dit jaar weer geen enkel faalcertificaat worden uitgereikt wegens verregaande domheid in de 2e of zelfs 1e graad. Het bleef bij 3e graaders, gerekend naar de maatstaven van het middelbaar onderwijs nog de minst domme (maar een genoeg!).

- Wim de Kroon. Na 'n eremedaille vorig jaar nu een faal-certificaat. Tjonge waar moet dat naar toe? Je raakt aan lager wal op die manier! Laat het nou afgelopen zijn met die schuilhut midden in de Keijenhurk, die vogels zijn jou al lang hardstikke bou! Foto's maken kun je ook wel op andere plaatsen.
- De groep Reusel. Wel, er bestaat een Brabants kwartiertje, maar jullie hebben daar een Reusels uurtje van gemaakt! Voortaan komen jullie maar op tijd anders worden er vervelende maatregelen getroffen (faal-certificaat in de 2e of zelfs 1e graad!) Pas daarvoor op, het kan je je carrière kosten!
- de 5e kolonne. Bestaande uit 6 personen (hetgeen hun geplettenheid ver-raadt), die een soort van coup wilden plegen. Het bleek dat ze teveel maar de t.v. hadden gekeken, maar dit is geen verzachtende omstandigheid. Het ergste is dat ze na de, gedeeltelijk, geslaagde coup, weinig animo vertoonden om de revolutie in daden om te zetten. Na uitgebreide discussie bleken zij slechts kontrarevolutionaire, revisionistische imperialisten van het anti-Kempisch fascistisch kollektief te zijn. De speedzitting van de Revolutionaire Ornithomaische Kempische Raad heeft Rob, Maarten, Tom, Geert, Paul en Tiest unaniem veroordeeld tot het ontvangen van een faal-certificaat. Waarvan akte. Zij ontvingen tevens de Zilveren Braakbal.

De Zilveren Braakbal wordt onregelmatig uitgereikt en wel aan diegene(n) die, naar de smaak van de redactie van Ornithomania, in de afgelopen tijd (over te laten aan de redactie, red.) het minst verteerbare stukproza hebben geproduceerd. Volhoudertjes in dit genre worden aan het beind van dit jaar getrakteerd op de Gouden Braakbal. Deze gaat (uiteraard) vergezeld van een Ornithomanisch faal-certificaat in de 1e graad! (Zilveren Braakballen altijd van een Ornithomanisch faal-cert. in de 3e graad!)

Herhaling!

Door allerlei technische problemen is het de redactie van D'n Blauwe Klauwier de vorige keer gelukt onze geweldige primeur, nl. de memoires van één onzer leden, zodanig te verninken dat het vrijwel onleesbaar werd. Daar wij de auteur (K.S.) toch al met veel moeite hebben kunnen overhalen tot het publiceren van deze autobiografische verhalen, zullen wij deze fout herstellen door het eerste deel van "Ornithomaantje en de Ornitholaan" in zijn geheel te herhalen. Dit verhaal is op zich weer een onderdeel (no. 7) van de gehele autobiografische memoires van: "Ornithomaantje, of de wonderlijke avonturen van een klein vogelaartje".

"Ornithomaantje en de Ornitholaan"

Ornithomaantje, vanwege zijn lengte (nou ja) vaak "Maantje" genoemd door zijn vrienden, lag ziek te bed. Weliswaar had hij daarin gezelschap van ene Angina, maar toch. Spijtig bekeek hij zijn ornithomanische bibliotheek voor de zoveelste keer, maar hij zag geen enkele titel die hij minder dan 21 maal gelezen had. Maar wacht es! Daar helemaal bovenin, daar rechts, een smal bruin ruggetje zonder tekst. Dat kon-ie zich niet meer herinneren! Vlug het bed uit en op de stoel om het boekje te pakken.

Nu hij het in de hand had herkende hij het: 't was afkomstig van die bekende boekhandel in 2e hands en andere rommel, "De Choede". Voor de prijs van een luttel bedrag had hij het daar gekocht, feitelijk vanwege de aardige tekeningen. Het was in het Oosterburens geschreven met gotisch lettertief, maar de schrijver was niet meer te achterhalen omdat de eerste pagina's er uitgescheurd waren.

Maantje bladerde het beduimelde gevalletje door en stuitte toen op een tekening van een vogel die hij niet kende. Eronder stond:

"Ornitholaan, nach ein opgezettes Exemplahr aus Toitenland
in die Laage Länder."

Maantje zocht naar de begeleidende tekst en vond daar de volgende, zeer summiere gegevens:

"Ornitholaan (Ornithomanus ornitholanus Khist.)

In Toitenland in züden der Laage Länder, wurde im 1678 ein Exemplahr versammelt (kaputgeschossen) durch den alten Khist, ein bekender Laagländerischer Vögler. Hogstwaarscheinlijk ist es eine soort Emmer, wie de Goldemmer, der Grauemmer, der Pedahlemmer usw.

Leider hat der Khist (der damahls schon ein Järchen alter wurde) vergessen wo es gewesen war, genau bedochl ich.

Sindsden ist nichts verderes bekannt geworden gewesen über diese Vogel, so das wir gelauben das er ausgestorben sein must geworden gewesen."

Dan volgde een zeer korte beschrijving van de vogel: "ca. 15 cm. groos, grün-mit-gehler kopf, rozer schnabel en van unten rohtbraun." Verder niets! Het oeroude jachtinstinkt der Teuten was gewekt in Maantje. "Toitenland" was natuurlijk "Teutenland" (zie: "Uitspraak van het Oosterburens en het verschil met Laaglands" 567e druk door Dr. Frans J. Struis) en daar woonde hij! Potdonna een zeer zeldzame of zelfs uitgestorven vogelsoort in zijn eigen omgeving, waar vrijwel niks van bekend was! Dat was pas een "thrill"! (Zie: "Vogels in de Lage Landen" pp. 20 door Mr. J. Khist. Familie?)

Je begrijpt dat Angina nu snel het bed werd uitgewerkt en Maantje ging een plannetje verzinnen om iets over die Ornitholaan aan de weet te komen, want dat het dier uitgestorven zou zijn wilde hij niet geloven.

Zijn vriend de Merel was die dag echter nergens te bespeuren en dus belde hij zijn vriend Hotje op, die onmiddellijk bereid was te helpen met de naspeuringen. Zij vertrokken diezelfde middag nog vanuit Beginhoven (hún beider woonplaats) en gingen via Akkerhoven, Kleioers naar Tafelen, zo'n beetje het hart of de lever van Teutenland.

Wordt vervolgd.

UITREIKING "ZILVEREN BRAAKBAL" februari 1979!

Nou, dat was deze keer een makkie! Zonder enige twijfel komt daarvoor de "Nieuwsbrief februari 1979" van aantal soortenjagers voor in aanmerking! Deze brief is ondertekend door: Gerald Oreel, Arnoud van den Berg, Klaas Eigenhuis, Frank Rozendaal, Jelle Scharringa, Jan Jaap Brinkman en Edward van IJzendoorn. Deze heren hebben een telefoonsysteem ontworpen, zodat je (als je ergens een zeldzame piet weet te zitten) er maar eentje hoeft te bellen, of binnen de kortste keren staan er ik-west-niet-hoeveel Zeiss-, Leitz-, Hensholdt- en andere optiek te glinsteren bij "jouw" vogel! Natuurlijk willen ze ze zo 'n vogel niet verstoren, kom nou! Maar je zult 'n Oehoe zijn in Den Helder en proberen om 'ns 'n lekker uiltje te knappen. Opeens beginnen daar de motordrives van Leica's, Nikons en Pentaxen te ratelen en je ogen doen pijn van het geschitter in de kijkerlenzen. Natuurlijk willen de heren géén "soortenjager" genoemd worden, nee! Zij willen een bijdrage leveren "tot een grotere kennis van verspreiding van vogelsoorten en van identificatiekenmerken." Ja, dat kunnen we! (zie de laatste uitgave van "D'n Blauwe Klauwier", speciaal roofvogelnummer) Onderling zullen de heren heus wel deze problemen bespreken, maar komen daar ook wijdverspreide publikaties van? Wij betwijfelen dat aangezien bijv. de redactie van Limosa weinig schijnt te voelen voor artikelen die de determinatieproblemen bij de diverse soorten behandelen.

Afgezien daarvan: Is het eigenlijk niet bezopen dat je ontzettend veel tijd, geld en moeite besteedt aan het najagen van rare, verwaalde vogels, terwijl er over hele gewone, talrijke vogels in ons land nog zo weinig bekend is? Wat zit je je nou toch druk te maken over identificatiekenmerken van bijv. 'n Witbandzeearend die heel toevallig in Nederland opduikt, als je dat veel gemakkelijker kunt in het land (en) van herkomst?

De redactie van Ornithomania hoopt aldus afdoende te hebben aangetoond dat deze "Nieuwsbrief" de "Zilveren Braakbal" van deze maand ten volle heeft verdiend vanwege de verregerende onverteerbaarheid ervan. Tevens krijgen de heren gezamenlijk een "Ornithomanisch Faal-certificaat wegens verregerende domheid in de 3e graad". Waarvan akte. T.z.t. zullen hen deze artikelen worden toegestuurd.

Naaraanleiding hiervan vonden wij onze Ornithomanische dichter K.S. bereid een toepasselijke limerick te produceren:

Een Witte Giervalk op de Strabrechtse Hei
Legde zomaar een heel groot ei.
Dit stond dra in alle vogelkranten
En er kwamen vogelaars van alle kanten.
"Flauwekul!" zei zij, "'t is toch mei?"

NIJUME KEMPISCHE EENHEID!

Na de ijstijdenexcursie is er een nieuwe eenheid toegevoegd aan het Kempische eenhedenstelsel: de Jacobs. De Jacobs is een maat voor: snelheid, doorzettingsvermogen, stabiliteit, ornithomanische waanzin, gespierdheid en erwtensoepekwaliteit. Kortom: de nieuwe eenheid voor het vogelaarschap! Om de eenheid op deugdelijkheid en bruikbaarheid te testen, zal hij voorlopig slechts intern gebruikt worden, alvorens in de leerboeken van de toch al geplaaide Kempische scholieren te verschijnen. Wij twijfelen echter niet aan zijn succes. In een strek waar een koe geen koe, een kip geen kip en een varken geen varken meer is, is het goed eens orde te **scheppen** met een stabiele, universeel te gebruiken eenheid. Net als de standaard meter wordt ook de standaard Jacobs bewaard onder konstante temperatuur, druk en vochtigheid in het Museum voor Kempische Angelegenheden te Valkenswaard. Bezichtiging na afspraak met de konservator.

vervolg, nieuwe Kempische Eenheid,

Nog één waarschuwing: om teleurstellingen te voorkomen adviseren wij eventueel behaalde waarden met minstens faktor 10 te vermenigvuldigen!

Voor degenen die het eerst 1 Jacobs skoort is door de konservator een prijs ter beschikking gesteld.

Nog even enkele staaltjes van ORNITHOMANISCHE POEZIE:

Een Putter pinkelt "tiegliet, tiegliet",
Een geel zo hel,
Een rood zo fel,
Waarom roept mijn lokker nu niet?

In Oudewater stierf een oude Waterspreeuw,
Maar reïncarnerde daar na een eeuw.
Hij bekeek zich en riep offe later:
"Hoi, nou hoef ik niet meer in dat koude water,
Want ik ben een gewone Oudewater Spreeuw!"

Tringa ochropus:

"Tjuwiet wiet wiet", het doet de oren tuiten,
Wat is dat voor geluid daarbuiten?
Wat scheurt daar langs de waterlijn?
Zou dat nu een Witgat zijn?
Wat blinkt daar in de zonnestralen?
Een wit dat de rest doet vervallen?
Een tint, zo delikaat, zo fijn!
Dat moet de gat van een Witgat zijn!

Het kopje knikt,
Het kontje wipt.
Een schel "ti-ti-ti-ti"
'k Geleef da'k een Ooverloper zie.

ORNITHOMANISCHE MOORD!

Op 3 januari van dit jaar waren een tweetal ornithomanen in de late namiddag getuige van een moord;

Een Huisspitsmuis was op zoek naar voedsel in de sneeuw, toen een Gaai, op zoek naar hetzelfde, vond dat die spitsneus wel voldeed aan de gestelde eisen. Hij startte en startte zich daarop op het arme diertje, greep het bij de kleine lurven en kneep alle leven eruit. Toen liet hij het even vallen, waarop een derde getuige, een Ekster, zich op het reeds levenloze spitsmuizenlichaampje wierp en er mee henen ging. Je had het smoel van die Gaai moeten zien! Aldus naar waarheid opgetekend op de 3e januari 1979 te 3.45 uur .

Als uitsmijter van de maand een ORNITHOMAANS GERECHT:

Un petit-pain-ornithograin-de-la-lune avec paté de foie gras.
(een ornithomaanzaadbroodje met ganzeleverpastei)

Bet smakelijk! Bon appétit!

RESULTATEN NESTKASTEN 1978

Omdat er in het noordelijke deel van Koningshof geen nestkasten meer mochten hangen, hebben we in 1978 meer de nadruk moeten leggen op het minder mooie, zuidelijke deel. Daar werden in het voorjaar 33 kastjes opgehangen, deels afkomstig van het noordelijk deel van Koningshof, deels van W.v.d.Voort en G.Sanders. In totaal hingen er op het hele terrein van Koningshof 126 nestkasten.

We hebben drie controles gehouden:

-De eerste waarbij alle kastjes werden gecontroleerd, op 2 en 5 mei.

-De tweede op 17 mei, waarbij alleen de kastjes gecontroleerd werden die bij de eerste controle nog niets hadden of een nest in aanbouw.

-De derde controle was op 14 juni, toen weer alle kastjes gecontroleerd werden.

De resultaten van de eerste en tweede controle heb ik als eerste broedsels beschouwd en de resultaten van de derde controle als tweede broedsels. (zie tabel)

TABEL: Totale resultaten van de nestkastencontrole in 1978 op Koningshof.

SOORT	1e broedsel	2e broedsel	TOTAAL
Koolmees	21	6	27
Pimpelmees	11	3	14
Ringmus	8	7	15
Gekr.Roodstaart	2	2+2n.i.a.	6
Spreeuw	2	-	2
Matkop	1	-	1
Zwarte Mees	1	1	2
Kuifmees	1	-	1
Huismus	1	-	1
Holenduif	2	1	3
		subtotaal	<u>72</u>
Nest in aanbouw (n.i.a.)		7	7
Hommels	2	-	2
Eekhoorn	1	-	1
Geplunderd	4	-	4
Verlaten	5	-	5
Niet gebruikte kasten			44
		totaal	<u>135</u>
Twee keer gebruikt w kasten			9
Totaal aantal kasten			<u>126</u> -

Ruim driekwart van het aantal broedsels werd weer gevormd door Koolmees, Pimpelmees en ringmus. Maar in het overige kwart zaten ook nog wel leuke dingen, zoals het aantal Gekraagde Roodstaarten wat hoger was dan in 1977. Alleen valt op dat de meerderheid vrij laat begonnen is met broeden. (meer 2e broedsels dan 1e). Verder was er een nest wat helemaal gemaakt was van distelpluis. Later bleek dit het nest te zijn van een Matkop. Een ander Matkop broedsel werd in de steek gelaten met 9 eieren.

Roofvogels maakten geen gebruik van onze kasten, Holeduiven wel. In een spreeuwenkast troffen we een nest jonge eekhoorns aan. Bij de derde controle leek er in een andere kast weer een nest jonge eekhoorns te zitten maar dat bleek een dode eekhoorn te zijn.

Er zijn door mij ook enkele jongen geringd nl. 6 Gekraagde Roodstaarten en 11 Zwarte Mezen.

Tijdens de traditionele rondgang langs de kasten met de Vogelvereniging Veldhoven viel het sommigen op dat er nogal wat nestkasten kapot waren. Daarom hebben de leden van de vogelvereniging een timmeractie gehouden, wat ongeveer 30 nieuwe kasten en kastjes op heeft geleverd. Nogmaals hartelijk dank!

We kunnen nu het versleten deel van ons nestkastenpark vernieuwen. Dat zal gebeuren in het voorjaar, wanneer we ook nog een deel van de nestkasten moeten schoonmaken.

Personen die daaraan en aan het controleren van de kastjes willen meehelpen, kunnen zich te allen tijde melden bij mij. Zo zou ik graag hebben dat iemand zich apart bezig ging houden met de kastjes bij de Philips visvijvers. Die zijn in 1978 niet gecontroleerd en ik zie zelf weinig kans om die er ook nog bij te doen.

Verder wil ik iedereen die meegeholpen heeft met het ophangen, schoonmaken en controleren (soms in stromende regen en onweer) nog een hartelijk bedanken, het was toch de moeite waard!

Jan Wouters

Het Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus ignicapillus*) in de Kempen.

(publikatie nr. v.d. VWG "De Kempen")

Inleiding

Als een bijdrage tot een evt. "Avifauna v.d. Kempen" zullen we in de toekomst wat vaker artikelen publiceren in "D'n Blauwe Klauwier" over bepaalde vogelsoorten of groepen van vogels (zoals het "Roofvogelnummer bijv."). Deze artikelen zullen grotendeels gebaseerd zijn op de gegevens die in ons archief aanwezig zijn. Daar dit archief geenszins volledig is (vooral uit de periode 1967 t/m 1974 beschikken wij slechts over weinig informatie), zullen ook dit soort artikelen geen volledig beeld van de situatie geven.

Toch hopen wij dat zij een zinvolle bijdrage zullen vormen tot een goed inzicht van de vogelstand in de (Brabantse) Kempen.

De keuze van het Vuurgoudhaantje voor deze publikatie is niet geheel toeval-
lig. M.i. is het een typisch voorbeeld van een soort die door slechts weinig waarnemers wordt waargenomen, hetgeen dan te wijten is aan:

1. Onbekendheid met de soort, vooral roep en zang.
2. Geen of weinig belangstelling voor de kleine pietjes (die ook dikwijls lastig te ontdekken zijn in bomen en struikgewas!). Blijkbaar zijn roofvogels, ganzen en steltlopers veel "spektakulairder" voor vele vogelaars.

Men zal begrijpen dat 1. vaak direkt volgt uit 2. en omgekeerd, een soort vicieuze cirkel dus!

(Gezien de gegevens in ons archief is deze veronderstelling gerechtvaardigd.)

Inderdaad heeft het Vuurgoudhaantje (voortaan: VGH) geen opvallende zang en zijn roep kan gemakkelijk verloren gaan in het "geweld" van mezen, Boomkruipers en "gewone" Goudhaantjes (*R. regulus*, voortaan: GH).

Zijn uiterlijk is echter onmiskenbaar en een paar andere zaken kunnen de herkenning (beter: ontdekking) vergemakkelijken. In de hoofdstukjes "Uiterlijk" en "Geluid" kom ik hier nader op terug.

Plaats van het VGH in de systematiek.

Het VGH behoort tot de familie der Sylviidae (Nakatsch 1976), waartoe o.a. ook behoren: Zwartkop, Grasmus, Fitis e.d. De naaste verwant in Europa is natuurlijk het GH, dat wij allemaal goed kennen.

In hun gedrag vertonen goudhaantjes veel overeenkomst met bijv. Fitis en Tjiftjaf, maar mogelijk nog meer met 2 andere, soms in West-Europa voorkomende, Phylloscopus-soorten, nl. het Bladkoninkje (*Ph. inornatus*) en de Pallas' Boszanger (*Ph. proregulus*). De wetenschappelijke naam van de laatste duidt die overeenkomst ook aan.

Deze 2 soorten vertonen ook in uiterlijk een zekere gelijkenis, vooral met het VGH. Daarover later.

N.B. Vroeger werden de goudhaantjes tot de mezen (Paridae) gerekend, misschien voornamelijk op grond van hun gedrag en het feit dat zij 's winters vaak met mezen optrekken.

Tesamen met het GH en de Amerik aanse "Ruby Crowned Kinglet" (hoe fraai!) vormt het VGH binnen de familie der Sylviidae het geslacht "Regulus", hetgeen "kleine koning" betekent. Zowel in Noord-Amerika als op het Aziatische eiland Taiwan (Nationalistisch China, het voormalige Formosa) komen goudhaantjes voor die uiterlijk erg veel weghebben van het VGH en dan ook door o.a. Voous (1960) als ondersoorten van deze beschouwd worden. Anderen echter (Austin 1967, Forbush & May 1955) zien die twee als aparte soorten: respectievelijk *R. satrapa* en *R. goodfellowii*.

Op eilanden in de Middellandse Zee (Mallorca bijv.) en in de Atlantische Oceaan komen enkele "echte" ondersoorten van het VGH voor. Zij wijken

voornamelijk af door ietwat verschillende tinten rood op de kruin en/of minder geprononceerde oogstrepen. (Witherby et. al. 1948 en Heinzel et.al. 1972)

Uiterlijk.

Een uitgebreide beschrijving van het verenkleed van het VGH is in diverse publikaties te vinden. In dit kader past alleen een beschrijving van die kenmerken die het VGH onderscheiden van andere vogels.

Met het GH behoort het VGH tot de kleinste vogeltjes van Europa, in lengte weliswaar even klein als het Winterkoninkje (ca. 9 cm.) maar lichter in gewicht: Winterkoning ca. 9 gram, de goudhaantjes ca. 5 gram (Géroudet 1963, 1972)

Het belangrijkste kenmerk van het VGH is zijn opvallende koppatroon:

oranje of rode kruin omzoomd met zwart, daaronder een brede witte wenkbrauwstreef afgezet met een smallere zwarte streep door het oog, daaronder weer wat wit, weer afgezet met een smal zwart lijntje. Kijkt zo'n VGH je nu recht in het gezicht dan geeft dat een opvallend maskerachtig effect!

Deze koptekening is geheel afwijkend van die van het GH, die alleen een oranje kruin heeft, met geel en zwart afgezet. Rond het oog is wel een lichte, witachtige vlek aanwezig, maar die is niet met zwart afgezet.

Misschien komt het door het effect van die bijzondere tekening, maar het lijkt mij vaak dat de kop van het VGH wat hoekiger is dan die van het GH, die meer een rond koppetje heeft.

N.B. Kleurenafbeeldingen tonen vaak (Heinzel et.al. 1972 en ook omslag Vogeljaar 25 5. 77) GH's zonder een zwart of althans donker voorhoofd en VGH's met. Dit lijkt mij onjuist, zie daarvoor de foto's in datzelfde nummer van het Vogeljaar!

Toch is het nogal eens moeilijk dit typische koppetje te zien omdat de vogels vaak in dicht struikgewas of naaldhout rondscharrelen. Dan kunnen andere kenmerken goed van pas komen:

- VGH's zijn van boven groener en van onderen witter dan GH's, ze zien er veel "schoner" uit.
- In ietwat redelijk licht ziet men vrij gauw de typische bronskleurige halsvlek, die zich bij zonlicht soms over een veel groter deel van de bovenzijde lijkt uit te breiden.

Verwarring met andere kleine vogels dan het GH is minder waarschijnlijk: het kleine formaat en het typische gedrag bij het voedselzoeken ("bidden" bijv.) in combinatie met het vreemde koppatroon zijn kenmerkend.

Hypothetisch is verwarring mogelijk met de Pallas' Boszanger (die in het Duits overigens "Goldh"anchen- Laubsanger" heet!), een in Nederland zeer zeldzame dwaalgast uit Azië. Deze is even klein, heeft een lichte oogstreep, een gele kruinstreep en pleegt ook "biddend" voedsel te zoeken. De markante zwarte strepen op de kop ontbreken echter en bovendien heeft deze kleine zanger een gele stuit, welke het VGH mist.

Het Bladkoninkje (dat hier vaker wordt waargenomen) is iets groter, heeft weliswaar een brede lichte wenkbrauwstreef, maar geen geel of oranje op de kruin en ook geen zwarte strepen.

Geluid.

De zang van het VGH is misschien wel aardig te omschrijven als een soort combinatie van de zang van de Fluitier met die van het GH. Het klinkt ongeveer als: "si-si-si-sisisisisisss". Enigszins de opbouw van de Fluitier (maar in het begin de tonen niet zo duidelijk gescheiden) maar met de klank van het Goudhaantje en ongeveer ook diens geluids-"sterkte". Het is een tamelijk hoog, monotoon geluidje, zonder het "vrolijke" tierelantijntje van het GH.

In tegenstelling tot wat beweerd wordt in de Avifauna van Noord-Brabant (1967) zingen VGH's wel degelijk in het najaar. Bij meerdere gelegenheden heb ik ze horen zingen in september en oktober op plaatsen waar zij beslist niet broeden! (zie ook: Witherby et.al. 1948 en Géroudet 1972).

Bij die gelegenheden dan soms zó aanhoudend dat ik ze juist daardoor ontekte. Zoals reeds gezegd en ook mag blijken uit bovenstaande beschrijving is deze zang, hoewel typisch, niet erg opvallend en zeker in het voorjaar, als het Grote Vogelkoor losbarst gaat het nogal eens verloren. Dit geldt ook voor de roep, die (in najaar en winter) gemakkelijk over het hoofd gehoord kan worden in gemengde groepen GH's, mezen en Boomkruipers. Het is een tamelijk scherp "tsiet" of "tsit", lager en harder dan de roep van het GH. Ook wordt het vaak enkelvoudig geuit, i.t.t. het GH. Solitaire VGH's (dus niet in gezelschap van andere ~~soorten~~ ...) zijn met enige ervaring wel op dit geluid te determineren en ontdekking van de voortbrenger is dikwijls niet erg moeilijk, ook al omdat ze zo mogelijk nog minder schuw zijn dan GH's! In een gemengde troep vogels is het m.i. een hachelijke zaak, daar ook diverse mezen zich bedienen van een dergelijk "tsit" of "tsiet". Soms zien we VGH's als enkeling of klein troepje tussen uitsluitend GH's en dan kan het wel lukken ze er op de roep uit te pikken.

Gedrag (voor zover hulpmiddel bij de determinatie):

Het is mij al dikwijls opgevallen (maar zie ook Witherby et.al. 1948) dat VGH's graag in lage struiken of bosjes fourageren. Gewone GH's doen dit relatief veel minder vaak (behalve in de trektijd aan de kust). Het loont echt de moeite om, als er zo'n grote gemengde "mezentroep" passeert eens te letten op de pietjes die onder in bomen of struiken fourageren. Daar zijn wel 'ns VGH's bij (méér kan ik ook niet beloven!). Goudhaantjes in loofbos zijn ook altijd verdacht! In dit kader nogmaals de opmerking in de Avifauna van Noord-Brabant (1967), nl. dat in herfst en winter VGH's niet zo opvallend zouden zijn omdat ze dan niet zingen. Ik heb al aangetoond dat ze dan wél kunnen zingen, maar juist die zang is ook niet bepaald het opvallendste geluid in bos of park! Maar juist in de winter hebben we de meeste kans een VGH te ontdekken omdat dan het blad van bomen en struiken is verdwenen en VGH's juist graag (laag) in loofhout plegen te fourageren! Het gebrek aan waarnemingen uit najaar en winter ligt dan m.i. eerder aan de waarnemer dan aan de vogeltjes zelf.

Verspreiding in Europa & Nederland (behalve de Kempen):

Het broedgebied van het VGH in Europa ligt duidelijk zuidelijker dan dat van het GH. De noordgrens van het areaal wordt gevormd door de Duitse Oostzee-kust, de oostgrens loopt door Polen en de westgrens door Nederland en België (enkele broedparen in Zuid-Engeland). In Frankrijk ontbreekt de soort in het n.w. In het zuiden komt de nominaatvorm voor in grote delen van Spanje en Italië, geheel Griekenland, West- en Zuid-Turkije, Noord-Afrika en enkele eilanden in de Middellandse Zee. Op de Balearen een andere ondersoort (Makatsch 1976).

In veel streken van Europa vertoont het VGH een veel minder sterke binding met naaldhout (sparren) dan zijn verwant. In Frankrijk bijv. kwam ik hem als broedvogel tegen in zuivere loofbossen (tamme kastanje en beuk) en in parkachtig terrein met veel fruitbomen. In Zuid-Frankrijk (en ook in Italië en Spanje) is hij zelfs min of meer typisch voor bossen met altijdgroene eiken (Voous 1960, ook Makatsch 1976).

In België is het VGH veel algemener dan bij ons, zou daar zelfs talrijker zijn dan het GH.! (resp. 20.000 en 18.00 paren, Lippens & Wille 1972). Zij broeden hier vooral in de Ardennen en wel voornamelijk in valleien met tuinen en parken en in loofhoutbosjes langs rivieren.

Volgens de Avifauna van Nederland (1970) is het VGH een zeer schaarse tot schaarse broedvogel (= ca. 50 paar), voornamelijk in de provincies Limburg, Brabant, Geïderland en Overijssel.

Het VGH is nog maar een recente broedvogel in Nederland. In 1928 werden de eerste broedgevallen vastgesteld in de omgeving van Breda. Tot 1954 werden hier regelmatig enkele paren vastgesteld. Sinds 1948 (de Utrecht!) werden ook op andere plaatsen in Noord-Brabant broedparen vastgesteld of zingende mannetjes in de

broedtijd gehoord. Halverwege de jaren '60 werd het broedbestand voor Noord-Brabant op ca. 15 paren geschat (van Erve c.s. 1967).
Dezelfde auteurs nemen aan dat de toename van het VGH in ons land veroorzaakt is door vogels uit België en Luxemburg en zij verwachten in de toekomst nog 'n uitbreiding van de soort.

Biotoop

In Nederland wordt het VGH vooral broedende aangetroffen in rijk, gemengd bos, daar waar het naaldbout overgaat in loofhout. Vergelijkbaar biotoop vinden we ook in parken en grote tuinen waar tussen eiken, berken en beuken dikwijls grote coniferen staan (van Erve c.s. 1967).

In dit verband is het misschien opvallend dat in de AvN(1970) de provincie Utrecht niet genoemd wordt, waar dit biotoop toch rijkelijk voorhanden is, terwijl ook Alleijn et.al (1972) slechts weinig paren (8 à 10) opgeven voor Midden-Nederland (voorn. provincie Utrecht).

Overigens hoorde ik in juni 1973 in Leersum (U.) een VGH zingen in een bos dat uitsluitend bestond uit grove den!

Het nest bevindt zich vaak vrij hoog in de uiteinden van sparre- of dennetwijgen, maar ook wel lager in klimop (Hokatsch 1976)

In herfst en winter (binnenland) treffen wij het VGH dikwijls in hetzelfde biotoop aan, maar ook dikwijls in dennenbos met ondergroei van berk, vuilboom, braam e.d., allerlei soorten plantsoenen en soms in broekbosjes.

In de kuststreek, tijdens de trektijden kun je ze, evenals GH's, op de "gekste" plaatsen tegenkomen.

Als doortrekker en wintergast is het VGH iets gewoner in ons land dan als broedvogel: doortrekker in vrij klein aantal (= 500 - 5000) en wintergast in klein aantal (= 100 - 500). (Avif. van Nederland 1970).

Het voorkomen in de Kempen. A) Als broedvogel:

T/m 1965 zijn zekere of mogelijke broedgevallen bekend geworden van 't landgoed "De Utrecht" (in 1965 zelfs 7 à 10!) en van Hapert in 1965 (Van Erve c.s. 1967). Uit de jaren 1966 t/m 1972 heb ik geen waarnemingen uit de broedtijd kunnen bemachtigen, deels vanwege de onvolledigheid van ons archief betreffende die jaren.

Ook daarna is het aantal waarnemingen uit de broedtijd zeer schaars:

ca. 1973 wellicht broedend Leenderbos (Iven & v. Gerween 1974)

1974 3 zangposten gem. Hapert (v. Erve, Limosa 50:57)

10-05-1975 2 zangposten kasteelbos Heeze (arch. VWG de Kempen).

Uit de SOVON-gegevens voor Oost-Brabant (ca. 100 blokken) zou in ca. 25% van die blokken het VGH "waarschijnlijk" broeden voorn. code C4 = 2 x zingend gehoord, ca. 1 week uit elkaar, (med. Tom Heijnen, distr. coörd. Brabant-Oost).

De inventarisatietijd is voor het VGH van april t/m juni (VWG Grote Rivieren 1973), zodat zingende mannetjes in april volgens "de letter der wet" tot mogelijke a.s. broedvogels mogen worden gerekend. Dit kan een aanzienlijke overschatting in de hand werken, daar VGH's in april nog veel doortrekken en dan frekwent zingen! (eigen waarnemingen, ook VWG Gr. Rivieren 1973). In Groningen werd in de jaren 1969 t/m 1976 een gemiddelde voorjaarsdatum aan de kust vastgesteld van 19 april en een laatste datum van 14 mei (Sikkenah in Vj 25:229).

Het aantal waarnemingen van zingende mannetjes in april uit ons archief (7) vormt m.i. dan ook geen enkele aanwijzing voor een evngroot aantal broedparen, temeer daar enkele van die waarnemingen stammen van plaatsen waar zij beslist niet broeden. Hoewel niet gespecificeerd lijkt het mij dat we de SOVON-gegevens met dezelfde voorlichtigheid moeten behandelen.

Een aantal opmerkelijke feiten:

- Ondanks zeer frekwente bezoeken van vele leden zijn op de Utrecht ná 19-04 géén waarnemingen meer gedaan (1965 nog 7 à 10 paar)!

-- Uit de maand mei, de beste inventarisatietijd, werd slechts 1 waarneming bekend (mogelijk ook die van Hapert).

Uit bovenstaande gegevens kunnen m.i. weinig opzienbarende konklusies worden getrokken. Men redelijke schatting van het aantal broedparen in de Kempen voor de periode 1973 t/m 1977 (als met deze, deels "misleidende" gegevens (archieff VWG en SOVON) niet verantwoord. Hooguit kunnen we stellen dat aan de verwachting van de Avifauna van Noord-Brabant (dat de soort zich nog wel uit zou breiden) niet opvallend is voldaan.

N.B. Het feit blijft dat "echte" broedparen niet gemakkelijk zijn vast te stellen. Zoals al vaker gezegd is de zang niet erg opvallend en het vinden van nesten (niet aan te raden) is zeer moeilijk. Het zou aan te raden zijn dat vogelaars, bekend met de zang van het VGH, in de maand mei op potentiële broedplaatsen speciaal op deze soort gaan letten. Hopelijk dat dan inderdaad blijkt dat deze soort op een "gruwelijke" wijze onderschat wordt!

Hot voorkomen in de Kempen. B) Als doortrekker en wintergast:

Geen gegevens over de periode 1966 t/m 1969.

Wel in ons archief een groot aantal gegevens uit de periode 1969 t/m 1978, die aantonen dat het VGH als doortrekker en wintergast aanmerkelijk algemener is in de Kempen dan als broedvogel. In de afgelopen 10 jaar werden waarnemingen van ca. 100 exx. aan ons doorgegeven.

Bijna de helft (47 exx.) is afkomstig uit de plantsoenen en restanten bos in het Loek (gem. Veldhoven), voornamelijk omdat daar in de periode okt. '75 t/m nu zeer frekwent werd en wordt waargenomen.

De overige waarnemingen stammen van diverse plaatsen: landgoederen (Tokart, de Utrecht overigens maar 6, de Baest), tuinen en plantsoenen (Riethoven, Aalst, Geldrop,) visvijvers (Bergeijk, Valkenswaard) en zelfs heidevelden (Strabrechtse hei, Einderhei, Reuselse moeren).

Doortrek vindt vooral plaats in november en april, terwijl in de winter vooral in januari veel VGH's worden waargenomen.

De vroegste herfstdatum is: 28-09 1 ex. zingend 't Loek (enige sept. wrn.)

De laatste voorjaarsdata zijn: 25-04 1 ex. zingend 't Loek (niet broedend hier!)

ca. 30-04 1 ex. zingend Borkel & Schaft (broedv.?)

De waarnemingen hadden veelal betrekking op solitaire exemplaren: 26 x 1 ex. Verder: 5 x 2 exx./ 5 x 3 exx./ 1 x 4 exx./ 1 x 5 exx. en 1 x 10 exx.

Een uitzonderlijk groot aantal van ca. 30 VGH's werd op 17-03-1973 waargenomen op de Strabrechtse heide door R.H. Bossong.

Opmerkelijk was ook de situatie in de winter 1975/76 in 't Loek. Daar werden op 06-11 de eerste VGH's waargenomen (10 exx. bijeen), waarna in diezelfde maand regelmatig 1 à 5 exx. daar werden waargenomen. Uit december geen enkele waarneming maar in januari '76 weer regelmatig groepjes van 3 exx. (ook solitaire en 1 x 4 exx.). In februari, maart en april resp. 3, 1, 1 exx. Totaal 15 waarnemingen betreffende 41 exemplaren.

Een dergelijk verschijnsel heeft zich daar niet meer voorgedaan en ook uit het archief blijkt niets van een evt. invasie in de herfst van 1975.

Dat de Duitse naam "Sommergoldhänchen" niet geheel terecht is mag blijken uit de waarnemingen van o.a. 03-02-76 en 16-01-79 (deze laatste hieronder niet opgenomen) toen resp. 1 en 6 exx. werden waargenomen tijdens strenge vorst!

Alle waarnemingen buiten het broedseizoen uit de periode 1969 t/m 1978:

maand	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Totaal:
aant. waarn.:	8	2	3	12	-	-	-	1	1	5	7	3	42
aant. exx.:	20	3	32	13	-	-	-	1	1	6	21	5	103 exx.

Overigens geeft dit nog 'n vertekend beeld daar hiervan 86 exx. door slechts 2 waarnemers zijn gezien! Bovendien is het archief nog onvolledig.

Om in de inleiding genoemde redenen zal het werkelijk aantal doortrekkers en overwinteraars wel wat groter zijn.

Frank.

Literatuur:

- ALLEIJN, W.F. et al. 1972. Avifauna van Midden-Nederland. Assen.
- AUSTIN, O.L. 1967. Songbirds of the World. New York.
- COMMISSIE VOOR DE NEDERLANDSE AVIFAUNA 1970. Avifauna van Nederland.
2e druk. Leiden.
- ERVE, F.J.H. VAN, C.S. 1967. Avifauna van Noord-Brabant, Assen.
- FORBUSH, E.H., J.B. MAY 1955. A Natural History of American Birds of
eastern and central North America. New York.
- GROUDET, P. 1963, 1972. Les Passereaux II, III. Neuchâtel.
- HEINZEL, H. et al. 1972. The birds of Britain and Europe. With North Af-
rica and the Middle East. London/Glasgow .
- LIPPENS, L. & H. WILLE 1972. Atlas des oiseaux de Belge et d'Europe occi-
dentale. Tielt.
- MAKATSCH, W. 1976. Die Eier der Vögel Europas. Bd.2. Leipzig.
- MEIJTS, F. 1978. Vogels van Veldhoven (voorlopig rapport).
- SINKEMA, C.P. Waarnemingen bij C. v. d. haantjes (*Regulus regulus*) en Vuurgoud-
haantjes (*Regulus ignicapillus*) tijdens de trektijd in de provin-
cie Groningen. 't Vogeljaar 25: 225-231.
- VOGELWERKGROEP GROTE RIVIEREN 1973. Handleiding voor het inventariseren van
broedvogels in Nederland. Wetenschappelijke mededelingen K.N.N.V. nr.96.
- VOOUS, K.H. 1960. Atlas of European Birds. London.
- WITHERBY, H.F. et. al. 1948. The Handbook of British Birds. Vol. I. London.